

RICHARD MOORE

DE SPECTACULAIRSTE
TOUR
ALLER TIJDEN

VERTAALD DOOR ROB VAN MOPPES

MEULENHOF

PROLOOG

‘In het heetst van de strijd probeerde Hinault de overwinning te grijpen als een bezeten knaagdier... hij deed dat niet alleen voor zichzelf, maar ook voor een natie die met afschuw vervuld was bij de gedachte dat haar glorieuze wielersporters wel eens zou kunnen worden ingepikt door een Amerikaanse vrijbouter.’

Rolling Stone, 1986

De stank was overweldigend: een walgelijke geur van verrotting die zo erg was dat diverse coureurs om zich heen keken, hun gezichten vertrokken alsof ze op een citroen zogen. Toen zij achteromkeken zagen ze Greg LeMond, vierde in de rij, die terug naar het peloton – de hoofdmacht – werd geleid door een groepje ploeggenoten van La Vie Claire.

Langs de buitenkant vervolgde het viermanstreintje zijn weg, de drie knechten die hun aangeslagen leider terug naar voren escorteerden, waar LeMond, als een van de favorieten, hoorde te zijn. Maar ten minste één coureur die een beetje aan het einde van het peloton zat, kreeg een lading van de bruine vloeistof over zich heen, die langs de binnenkant van de benen van de Amerikaan omlaag en in zijn schoenen sijpelde.

Het was een rotte perzik, vermoedde LeMond. Na die te hebben gegeten reageerde zijn maag heftig. Hij wendde zich tot een ploeggenoot: ‘Geef mij je petje eens.’

‘Waar heb je mijn petje voor nodig?’

‘Doe me een lol en geef me dat petje, verdomme!’

LeMond pakte het katoenen petje, schoof het van achteren onder zijn broeksband, drukte het op zijn plek en vulde het tot het over-

liep. Hij probeerde zijn billen ermee af te vegen, maar daar was geen beginnen aan; toen smeed hij het petje in de haag langs de weg en zette zich schrap om te proberen terug te komen in de race, zwoegend achter de drie ploegmaten, die waren teruggezakt om op hem te wachten.

Terwijl zijn maag volkomen van streek was, had LeMond nog 60 kilometer voor de boeg: een foltering van meer dan een uur, waarin hij elke seconde hunkerde naar de afzondering en de privacy van een wc. Terwijl de tweehonderd coureurs in Futuroscope na de eindstreep te hebben gehaald uitzwermden, remden de meeste af, zetten een voet aan de grond, bleven schrijlings op hun fiets zitten en grepen naar een bidon. LeMond niet. Hij laveerde gehaast tussen al die coureurs, *soigneurs* en verslaggevers door, op zoek naar de camper van zijn ploeg. Hij was er nooit eerder binnen geweest – hij werd voornamelijk gebruikt als mobiele opslagruimte – maar hij wist dat er een wc in zat.

Toen LeMond de camper binnenging, trof hij die volgestouwd met dozen. Moeizaam op zijn plakkerige, besmeurde schoenen rondschuifelend wist hij zich er een weg doorheen te banen en rukte de deur van het hokje open. Het toilet was verdwenen. Ook daar stonden allemaal dozen. LeMond was ten einde raad. Hij rukte het deksel van de grootste doos en trof daarin duizenden en nog eens duizenden ansichtkaarten. Vanaf al die kaarten staarde het glimlachende, knappe gezicht van zijn ploeggenoot, Bernard Hinault, hem aan. Maar LeMond aarzelde geen moment: hij graaide erin en trok er stapels kaarten uit om in het midden een gat te creëren. Toen liet hij zijn broek zakken, ging zitten en kon zijn ontlasting tot zijn immense verlichting eindelijk de vrije loop laten, te midden van – en boven op – ongeveer 40.000 afbeeldingen van de grote Fransman.

In het algemeen is men van mening dat Bernard Hinault in de Tour de France van 1986 Greg LeMond zijn achterste heeft laten zien. De meesten weten echter niet dat Hinault dat van LeMond al eerder had mogen aanschouwen.

Er zijn inmiddels vijftientig jaar voorbijgegaan sinds Greg LeMond en Bernard Hinault misschien wel de beroemdste schermutselingen van de Tour de France uitvochten toen zij samen op de top van de Alpe d'Huez aankwamen. Het komt vaak voor dat één berg beslissend is voor de afloop van de Tour. In dit geval was het de Alpe d'Huez, een kronkelige klim met eenentwintig haarspeldbochten die voor de Tour de France verandert in een amfitheater. Op het eerste gezicht leken de gebeurtenissen niet zo reusachtig dramatisch, maar op een andere manier, om een andere reden en voor de honderdduizenden die, volgens één schrijver, 'een smerige maniakale horde' vormden, was het een regelrechte sensatie.

LeMond en Hinault hadden, hoewel ze allebei deel uitmaakten van de machtige La Vie Claire-ploeg, elkaar te vuur en te zwaard bestreden. Omdat zij ploeggenoten waren, was hun rivaliteit even ongebruikelijk als intens. Maar er waren andere verklaringen voor het feit dat die zo uitgesproken fascinerend was. Zo werd bijvoorbeeld de 'oude wereld' van de wielrennerij, zoals vertegenwoordigd door de Fransman Hinault, uitgespeeld tegen de 'nieuwe', zoals vertegenwoordigd door de Amerikaan LeMond. Het was een botsing van radicaal verschillende culturen én van tegengestelde persoonlijkheden. Hinault, die de bijnaam 'de Das' had gekregen, was agressief, nors en onversaagd; LeMond was vriendelijk, openhartig en kwetsbaar. In het voetbal spreekt men van 'mannen tegen jongens'. Het leek de man tegen de jongen te zijn.

Na de openingsschermselingsen op de vlakke wegen van Noord- en West-Frankrijk tijdens de eerste week van de Tour van 1986, woedde er in de tweede week in de Pyreneeën een regelrechte oorlog tussen Hinault en LeMond. De ontknoping zou volgen in de derde week, in de Alpen. Hier zou het definitieve duel worden uitgevochten en de strijd tussen LeMond en Hinault worden beslist.

LeMond en Hinault kwamen samen aan de voet van de Alpe d'Huez aan. Ieder ander hadden ze ver achter zich gelaten. LeMond droeg voor het eerst in zijn loopbaan de gele trui, die hij Hinault had ontfutseld toen de Fransman kampte met een beenblessure die hij tijdens de etappe van de vorige dag had opgelopen. Beschuldi-

gingen vlogen in de uren na die etappe tot diep in de nacht over en weer. LeMond en Hinault ‘vlogen elkaar naar de keel’, volgens de eigenaar van hun ploeg, de flamboyante Bernard Tapie, die beweerde tot vier uur in de ochtend te hebben gepoogd het stel nader tot elkaar te brengen.

En zo was de situatie op die bewuste dag, op de dag van deze klim. Maar toen ze begonnen aan de beklimming van de Alpe d’Huez was er nog niets te merken van hun animositeit. Integendeel, ze leken zich te hebben verzoend. Die indruk wordt bevestigd wanneer ze getweeën verder omhoogrijden door massa’s supporters, voor het merendeel Fransen, die hun held Hinault toejuichen en hem aanmoedigen als eerste voor de zesde maal de Tour te winnen. Het is alsof ze LeMond niet eens zien. Ze zwermen uit over de weg en springen op het laatste moment opzij, waarbij ze niet meer dan een smal, nauwelijks een stuur breed pad voor de twee renners overlaten. Hinault rijdt voortdurend op kop en LeMond volgt. Het is alsof ze een wapenstilstand overeen zijn gekomen. Want de ene haarspeldbocht na de andere blijft de volgorde dezelfde. Evenals het gestage tempo; dit is een van de traagste beklimmingen van de Alpe d’Huez in de geschiedenis van de Tour. Hinault rijdt voorop, trappend als een metronoom; LeMond fietst vlak achter hem, alsof de Amerikaan zich verstopt in de schaduw van de Fransman. En misschien doet hij dat ook wel.

En dan, als ze door het dorp op de top rijden, waar de weg vlak wordt, duikt LeMond eindelijk op uit Hinaults schaduw, niet om in het zicht van de finish een aanval in te zetten, maar om naast zijn ploeggenoot te gaan rijden. Hij steekt zijn arm uit naar Hinault en geeft hem een klopje op zijn rug. Hinault kijkt opzij en glimlacht. Nu is er genegenheid tussen hen. Ze praten. Ze glimlachen allebei. Ze wisselen nog een paar woorden. Ze grijpen elkaars hand in de lucht en dan laat LeMond zich weer terugzakken en hij lijkt Hinault bijna naar voren te duwen, zodat die de etappe op zijn naam kan schrijven.

Op de Nederlandse televisie is de verslaggever in extase: ‘Wat een gebaar! Wat een gebaar! Fantastisch! Dit is fantastisch! LeMond die

zijn arm om die schouder legt! Die glimlach! O, wat is dit mooi. Wat kan sport toch mooi zijn. O, wat is dit schitterend. Wat fantastisch om dit te zien... O! Dit is prachtig!

Voor velen die het aanschouwden was dit inderdaad een moment van zulke schoonheid en ontroering dat het de sport leek te overstijgen. Het was bepaald niet onvoorstelbaar dat waar wij zojuist op de top van de Alpe d'Huez getuigen van waren, zou worden bijgezet naast andere legendarische sportmomenten: de vier gouden medailles van Jesse Owens op de Olympische Spelen van 1936; Ali's en Foremans 'Rumble in the Jungle' in 1974; de finale tussen Borg en McEnroe op Wimbledon in 1980...

Maar anderen zouden dit moment, gezien de achtergrond en de nasleep van LeMonds en Hinaults finish, breed glimlachend en hand in hand, op de Alpe d'Huez, in een geheel andere categorie plaatsen, naast de veel minder glorieuze doch niet minder gedenkwaardige sportmomenten: Mike Tyson die tijdens de match om de wereldtitel in 1997 in Evander Holyfields oor beet; Ben Johnsons door doping geforceerde overwinning op Carl Lewis op de Olympische Spelen van 1988; Diego Maradona's 'hand van God'-doelpunt tijdens het WK voetbal van 1986.

LeMond en Hinault waren ploeggenoten, wellicht zelfs vrienden, die in de loop van die Tour bittere vijanden werden. Hun strijd was fascinerend, om wat die over henzelf vertelde, om wat die vertelde over de sport en over het unieke evenement dat de Tour de France is. En voor velen van ons in de zogenaamde 'nieuwe wereld' – in elk geval waar het het wielrennen betreft – vormde het een eerste, verbijsterende kennismaking met een sport die duidelijk individuen verheerlijkte, maar toch was opgezet als teamsport, met vreemde, ongeschreven regels en omgangsvormen en een strenge hiërarchie.

1986 was het jaar waarin de Tour voor de eerste maal integraal in het Verenigd Koninkrijk werd uitgezonden, dankzij Channel 4, een relatief jonge televisiezender. De opzet van de zender, sinds die in 1982 begon uit te zenden, was programma's te verzorgen die speciaal waren gericht op 'minderheden' – met andere woorden: om dingen te laten zien die andere zenders lieten liggen. Daarbij legde

men de nadruk op het vreemde en het buitenissige, om wat je een ‘cultpubliek’ zou kunnen noemen te bedienen met belangstelling voor, om maar wat te noemen, minder gangbare muziek (*The Tubes*) en bijzondere sportevenementen (de Tour de France). Het gevolg daarvan was – misschien wel in niet geringe mate als gevolg van de boeiende introductie waarvoor de Tour van 1986 had gezorgd – dat de zender niet lang programma’s maakte voor een bestaand maar marginaal publiek, maar in feite een omvangrijk kijkerspubliek aansprak, dat in de loop van de daaropvolgende jaren nog aanzienlijk groeide. Het resultaat is een hele generatie Britse sportliefhebbers wier kennis van de Tour de France in de jaren tachtig niet onaanzienlijk is.

Met Greg LeMond en Bernard Hinault had de Tour van 1986 twee hoofdrolspelers die tot de verbeelding spraken en die de geschiedenis in zouden gaan als de meest invloedrijke coureurs die de sport ooit had gekend. Hinault, niet alleen een formidabele kampioen, maar in feite ook de vakbondsleider van de coureurs die hielp hun ‘werkomstandigheden’ radicaal te verbeteren; en LeMond, de Amerikaanse voorstander van de vrijemarkteconomie, die de geldelijke beloning van de coureurs drastisch verbeterde. In nog een ander opzicht was hij een pionier en een revolutionair. Vóór 1986 had nog nooit een renner uit een Angelsaksisch land de Tour de France gewonnen; op het moment dat dit boek werd geschreven waren tien van de vierentwintig Tours die sindsdien zijn gereden gewonnen door Engelstalige renners; en was de Verenigde Staten opgeklimmen tot vierde op de lijst van naties die Tourwinnaars hadden opgeleverd, met één winnaar meer dan de traditioneel machtige wielernatie Italië.

Maar de statistieken – zelfs het besef dat LeMond bezig was geschiedenis te schrijven – kunnen niet verklaren waarom ik en zo veel anderen in vervoering de Tour van 1986 volgden. Wat tot mijn verbeelding sprak was het drama. De intrige. De kuiperij. In drie weken tijd werd het een verhaal met meer onwaarschijnlijke plotwendingen dan *Brookside*, de beste en meest gedurfde soapserie toentertijd (die ook door Channel 4 werd uitgezonden).

Als kennismaking met de sport was de Tour van 1986 in één woord fabelachtig. De julimaanden zouden nooit meer dezelfde zijn.

En het was, zelfs gezien door mijn onvermijdelijke roze bril, een gouden tijd. Toen we naar Hinault op zijn best keken, mochten wij getuigen zijn van het definitieve afscheid van een van de grootste coureurs aller tijden. Hinault, of *'le Blaireau'* – de Das –, was een trotse, koppige, agressieve Breton, wiens permanente frons geen afbreuk kon doen aan zijn aantrekkelijke donkere uiterlijk. Over de oorsprong van de bijnaam de Das verschillen de meningen. Over de toepasselijkheid niet. Dassen zijn per slot van rekening vinnige vechtersbazen, vooral wanneer ze in een hoek worden gedreven terwijl ze hun prooi al in het zicht hebben. Als Hinault in de aanval ging – wat hij, zeer tot de ergernis van LeMond, heel wat keren deed in de Tour van 1986 – vernauwden zijn doordringende ogen zich tot spleetjes en verkrampte zijn kaak, alsof hij ergens zijn tanden in zette, als een grommende hond die weigerde zijn bot los te laten. Daardoor maakte hij voortdurend de indruk kwaad te zijn en gewelddadig, iemand met wie niet viel te spotten.

LeMond daarentegen was zijn regelrechte tegenpool: een blonde, blauwogige Amerikaan uit Californië, zo innemend en fragiel als Hinault bruusk, stoer en zelfverzekerd was. LeMond was een wonderkind, maar dat moest ook wel als hij, tegen alle verwachtingen in, en na een traditie van een eeuw, de eerste Amerikaan wilde zijn die het allerhoogste in deze absoluut Europese sport bereikte. Al doende tornde hij openlijk aan de conventies, nam hij een loopje met de tradities en gedroeg hij zich in het peloton als een verfrissende Californische bries. Hij at Mexicaanse gerechten en ijsjes en hij speelde een partijtje golf als zijn ploeggenoten uitrustten. Toch had je niet de indruk dat LeMond het erom deed, of dat zijn gedrag iets geforceerds had, hij was gewoon zichzelf. Hoewel hij soms kwetsbaar en zelfs aandoenlijk naïef overkwam, moest het paradoxaal genoeg een stalen zelfvertrouwen hebben gevergd om zichzelf te blijven in een wereld die niet de zijne was en die zo wezenlijk van de zijne verschilde. Je vroeg je onwillekeurig af waar dat vandaan

kwam. Maar veel werd duidelijk als je besepte dat LeMond, fysiek gesproken, een beetje een zonderling was: het soort lichamelijk fenomeen dat zich maar eens per generatie manifesteert.

Hinault en LeMond verschenen aan de start van de Tour van 1986 als teamgenoten, nadat ze het een en ander hadden afgesproken. LeMond was in 1985 de loyale teamgenoot voor Hinault geweest en in 1986 was het Hinaults beurt om hem met gelijke munt terug te betalen. Dat was de afspraak, zelfs al betekende het dat Hinault, de grote Franse held, daarbij de kans om de Tour voor de zesde maal te winnen – wat een record zou zijn geweest waarmee hij in de wielermannen Jacques Anquetil en Eddy Merckx, de andere twee die de Tour vijfmaal wonnen, voorbij zou zijn gestreefd. Toen de Tour naderbij kwam en vooral toen die net was begonnen bleef het de vraag of hij bereid zou zijn zich aan die afspraak te houden.

Op de achtergrond van de tweestrijd tussen Hinault en LeMond bevond zich een bonte stoet aan personages. Bernard Tapie was de eigenaar van het La Vie Claire-team, een man die later berucht zou worden vanwege zijn rol als voorzitter van de voetbalclub Marseille, waarbij hij de cel indraaide omdat hij zich schuldig had gemaakt aan 'match-fixing'. De wielrennerij was Tapies eerste betrokkenheid bij de sport en naast glamour, ambitie, een harde manier van zaken doen en gevoel voor commercie had hij ook veel gevoel voor show-business en beschikte hij over een charisma dat je in de sport toen zelden tegenkwam.

Dan was er ook Paul Köchli, een man die in heel wat opzichten Tapies tegenpool was. Tapie was de eigenaar van het La Vie Claire-team, Köchli was de visionaire, wetenschappelijk ingestelde sportief directeur. En verder op de achtergrond had je Cyrille Guimard, die in het begin de mentor was van zowel Hinault als LeMond. En daarnaast waren er nog zo veel grote namen uit de jaren tachtig: Jean-François Bernard, Laurent Fignon, Andy Hampsten, Steve Bauer, Urs Zimmermann, Stephen Roche, Pedro Delgado, Luis Herrera... er komt geen einde aan de lijst. En dan was er in de Tour van 1986 ook nog een bijna in vergetelheid geraakte subplot: het debuut van het Amerikaanse team 7-Eleven, een ontwikkeling die wellicht

nog belangrijker was dan LeMonds zege als voorbode van de toekomstige overheersing van coureurs van de andere kant van de Atlantische Oceaan.

Toen ik over dit boek sprak met Sam Abt, de nu goeddeels gepensioneerde Amerikaanse journalist en veteraan van meer dan dertig Tour de Frances, bestreed hij de bewering dat de vraaggesprekken die ik voerde en de uit die tijd stammende artikelen waarover ik me boog als 'research' konden worden beschouwd. 'Eigenlijk,' zei Abt, 'is het archeologie.'

Volgens Abt was er zo veel veranderd aan de sport dat die in heel veel opzichten onherkenbaar was geworden. En toch vinden veel van die veranderingen hun oorsprong in die periode, zo niet in de Tour van 1986 zelf.

Toch was en bleef het het menselijke aspect van het verhaal over de Tour van '86 wat me het meest interesseerde – dat spreekt voor zich. Hinault en LeMond, de twee sterren van de wedstrijd, waren uitermate fascinerend en zijn dat nog steeds. En hoewel hun beider namen onlosmakelijk verbonden zijn met de sport die hen beroemd maakte, lopen de levenspaden die ze daarna kozen verbazingwekkend ver uiteen. Wie had in 1986 kunnen voorspellen dat de koppige, agressieve Hinault uiteindelijk deel zou gaan uitmaken van de gevestigde orde? Of dat de innemende en beminnelijke LeMond later door velen zou worden beschouwd als een onruststoker en zelfs als een doorn in het vlees van de sport?

Het doel van dit boek was een Tour tot leven te wekken die, voor mij, alles in zich had wat de sport zo prachtig maakt, en al doende te proberen vast te stellen wat er precies is gebeurd – om in een sport van meerdere 'waarheden' de waarheid te scheiden van de leugens en de onbetrouwbaarheid. Om dat te bereiken is het noodzakelijk de achtergronden in beeld te brengen. Daarom is twee derde van dit boek gewijd aan verhalen over de twee hoofdrolspelers en over de Tours, over mensen en gebeurtenissen die allemaal op de een of andere manier als een uitgebreide prelude fungeren voor de Tour van '86.

Een ander, misschien wel even belangrijk doel was weer op be-

zoek te gaan bij Hinault en LeMond, en daarbij die twee reuzen van de sport, hun invloed toen en hun blijvende betekenis tot op heden opnieuw te evalueren. Maar behalve mij opnieuw in overdrachtelijke zin over die twee grote coureurs en hun invloed te buigen, wilde ik ook letterlijk bij hen op bezoek gaan. Die vraaggesprekken vormen de basis voor dit boek. En mijn bezoeken bij hen aan huis bleken onthullend, opwindend en enigszins onrustbarend – en onvermijdelijk tamelijk navrant.

En daarom lijkt het niet meer dan billijk om dit verhaal te beginnen bij hen.